

VVRV cluster Treinincidenten

veiligheid & vakmanschap railvervoer

Vakkennis voor de machinist

Treinincidenten	2
1.1 Voorwoord	3
1.2 Wat is een treinincident en wat is een calamiteit?	3
1.3 Wat is ProRail incidentenregie?	4
1.4 Wat doet de machinist bij een treinincident?	5
1.5 Waar moet de machinist proberen niet te stoppen bij een treinincident?	7
1.6 Wat is de rol van de treindienstleider bij een treinincident?	7
1.7 Wat doet de machinist bij evacuatie van reizigers?	8
1.8 Wat is de rol van de machinist bij eventueel justitieel onderzoek?	9
1.9 Hoe is de gezagsverhouding bij treinincidenten?	10
1.10 Wat doet de machinist bij onverklaarbare treinleidingdrukverlaging?	10
1.11 Wat doet de machinist bij een gestrande trein?	11
1.12 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling buiten de trein?	11
1.13 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling in of voor een tunnel?	11
1.14 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling in de trein?	12
1.15 Wat gebeurt er bij een onterechte passage van een stop-tonend sein?	13
1.16 Hoe herkent de machinist een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen?	14
1.17 Wat doet de machinist bij een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen?	14
1.18 Wat doet de machinist bij verdacht gedrag en/of een verdacht voorwerp in de trein?	17
1.19 Wat doet de machinist bij een bommelding?	17
1.20 Wat doet de machinist bij een aanslag op het openbaar vervoer?	17
1.21 Wat doet de machinist als een reiziger onwel is geworden in de trein?	18

1.1 Voorwoord

De vakkennis is bedoeld als bronmateriaal en niet als leerboek, vandaar ook het ontbreken van een didactische opbouw en afbeeldingen.

De vakkennis bevat de uitwerking van de vakbekwaamheidseisen conform wet- en regelgeving in het examenprogramma machinist vergunning bijlage IV 'machinistenrichtlijn'. Het examen is hierop gebaseerd. Zie het examenprogramma op de website van VVRV. In de opleidingen kan uiteraard dieper worden ingegaan op bepaalde thema's en kan verbreding worden aangebracht.

Overal waar hij/zijn staat, kan ook zij/haar of hen/hun worden gelezen.

De vakkennis is samen met deskundigen en naar beste weten en kunnen samengesteld. Toch kunnen er onjuistheden of onvolledigheden in de tekst geslopen zijn. VVRV is niet aansprakelijk voor schade als gevolg daarvan.

Versie augustus 2025

1.2 Wat is een treinincident en wat is een calamiteit?

ProRail hanteert onderstaande definities van treinincident en calamiteit. Omdat ProRail de regie heeft bij het afhandelen van treinincidenten/calamiteiten zijn deze definities relevant voor de vervoerders /spoorwegondernemingen.

Treinincident

- Een ongewenste gebeurtenis waarbij sprake is van versturende effecten op het railverkeerssysteem en/of op diensten van deelnemers aan het railverkeerssysteem, zodanig dat continuering in gevaar komt of reeds belemmerd is. Deze gebeurtenissen hebben direct dreigende of al opgetreden letsel/schade voor mens, dier, goederen en/of milieu tot gevolg.
- Alsmede ieder voorval dat past in de omschrijving van één van de twintig omschreven treinincidentscenario's (TIS).

Calamiteit

De term calamiteit en treinincident worden door elkaar gebruikt, waarbij calamiteit met name gebruikt wordt waar (dreigend) gevaar voor mens, dier, goederen en/of milieu plaatsheeft en treinincident een overkoepelende term is waarbij ook de bedrijfscontinuïteit een rol speelt.

1.3 Wat is ProRail incidentenregie?

ProRail en de gebruikers van de hoofdinfrastructuur van Nederland doen er alles aan om treinincidenten te voorkomen.

Wanneer een treinincident zich toch voordoet

Treinincidenten zijn echter niet geheel uit te sluiten. Is er sprake is van een treinincident, dan heeft ProRail samen met de betrokken spoorpartijen en (overheids)hulpdiensten treinincidentscenario's (TIS) klaarliggen waarin staat wat er bij specifieke onregelmatigheden/incidenten/calamiteiten door wie, hoe en met welke middelen moet gebeuren.

Tijdens het afhandelen van treinincidenten is ProRail verantwoordelijk voor het garanderen van een veilige werkplek voor alle betrokkenen.

ProRail heeft haar verantwoordelijkheden en die van de vervoerders omschreven in het Handboek Incidentmanagement Rail (voorheen: 'Calamiteitenplan Rail');

Overall-coördinatie en operationele leiding

Bij een treinincident is/zijn niet de betrokken spoorwegonderneming(en) verantwoordelijk voor de overall-coördinatie van én operationele leiding bij het beperken en afhandelen van het incident, maar ProRail: afdeling Incidentenregie.

Functionarissen Incidentenregie

Regisseur Incidentenregie

De Regisseur Incidentenregie van ProRail is tijdens zijn dienst procesverantwoordelijke voor het afhandelen van treinincidenten én voor het aansturen van het operationele proces binnen de afdeling Incidentenregie.

Bij 'opschalen' naar een hoger niveau voor de afhandeling van een treinincident neemt de Regisseur Incidentenregie de taken en verantwoordelijkheden over van de Officier van Dienst Rail.

Officier van Dienst Rail

De Officier van Dienst Rail is het aanspreekpunt bij de afhandeling van het treinincident. Hij begeeft zich ter plekke en is herkenbaar aan kleding met de opdruk 'OvD-R'.

De Officier van Dienst Rail is verantwoordelijk voor:

- operationele leiding en coördinatie bij de afhandeling
- afstemming met (overheids)hulpdiensten
- borgen van een veilige afhandeling

-
- afhandeling binnen de afgesproken prognosetijden
 - operationeel 'opschalen' naar Regisseur Incidentenregie
 - beleidsmatig 'opschalen' naar de Voorzitter RBI (Regionaal Beleidsteam Incidentmanagement).

Meldkamer spoor/Backoffice

Bij de Meldkamer spoor/Backoffice komen alle treinincidentmeldingen binnen.

De Backoffice werkt 24/7 en heeft als taken:

- kiezen van een treinincidentscenario (TIS) en daarop volgend alarmeren van de (overheids)hulpdiensten en spoorpartijen
- verzamelen, vastleggen, coördineren en distribueren van informatie tijdens een treinincident
- ondersteunen OvD-R en namens deze een aantal processen bewaken.

Incidentenbestrijding

Incidentenbestrijding is de operationele organisatie die uitrukt met voorrangsvoertuigen (blauw zwaailicht).

Incidentenbestrijding is verantwoordelijk voor:

- hersporen en vrijbaan maken
- assistentie verlenen aan (overheidshulp)diensten bij redding en bij bron- en effectbestrijding (oorzaken en gevolgen van het incident minimaliseren)
- assistentie verlenen bij het evacueren van reizigers uit gestrande treinen.

Operationeel Controle Centrum Rail

Het Operationeel Controle Centrum Rail (OCCR) is de alarmcentrale van ProRail waar alle meldingen van treinincidenten binnenkomen. Verschillende partijen uit de spoorbranche werken hier op landelijk niveau samen om bij een treinincident snel te kunnen bijsturen. De meldkamer spoor en het OBI zijn onderdeel van het OCCR.

1.4 Wat doet de machinist bij een treinincident?

Veiligheidsmaatregelen nemen

Bij een treinincident neemt de machinist de eerste veiligheidsmaatregelen:

- alarmoproep plaatsen via GSM-R
- snelremming inzetten
- gevaarsein ontsteken
- kortsluitkabel plaatsen (bij gevaar of versperring nevenspoor)
- eventueel controleren tegensein (indien mogelijk)
- eventueel tegentrein tegemoet lopen.

De kortsluitkabel is ervoor bedoeld om spoorbezetting te creëren in het nevenspoor. De spoorwegonderneming bepaalt hoe om te gaan met de kortsluitkabel.

Aandachtspunten plaatsen kortsluitkabel:

- er zijn steeds minder baanvakken waar een kortsluitkabel mogelijk is
- de kortsluitkabel is niet altijd betrouwbaar; werkt bijvoorbeeld niet bij ATB-NG of op baanvakken met alleen maar assentellers voor het bezetmelden van de sporen
- op een aantal ERTMS baanvakken werkt de kortsluitkabel wel, op andere niet
- is in een tunnel het nevenspoor vrij, dan geen kortsluitkabel plaatsen (andere treinen hoeven dan niet onnodig te stoppen)
- op een gecombineerd baanvak ATB-ERTMS moet, indien nodig, ook een kortsluitkabel worden geplaatst.

Treinincident melden aan treindienstleider

De machinist geeft bij een treinincident de treindienstleider informatie over:

- de aard en ernst van het incident
- locatie van de trein.

Plaatsbepaling van een locatie kan worden aangegeven door:

- treinnummer
- stationsnaam of baanvak en kilometrering
- spoornummer
- wisselnummer
- seinnummer.

Is de treindienstleider om de één of andere reden niet te bereiken is, dan neemt de machinist contact op met het landelijke alarmnummer 112 en vraagt naar de Meldkamer Spoor.

Na het nemen van de eerste veiligheidsmaatregelen informeert de machinist de treindienstleider over de toestand van:

- personeel en overige betrokkenen
- materieel
- eigen- en nevenspoor
- bovenleiding.

Heeft de machinist contact met de treindienstleider dan:

- past hij de regels voor veiligheidscommunicatie toe
- handelt hij volgens de instructie van de treindienstleider.

1.5 Waar moet de machinist proberen niet te stoppen bij een treinincident?

De machinist brengt de trein in geval van een onveilige situatie, bij voorkeur niet tot stilstand:

- in tunnels
- op (lange) bruggen
- bij brand in/aan de trein onder een perronoverkapping.

Indien van toepassing kan de machinist gebruik maken van een noodremoverbrugging (indien aanwezig), wanneer de trein tot stilstand dreigt te komen op een plaats die niet voor hulpverleners bereikbaar is of wanneer er sprake is van direct gevaar.

1.6 Wat is de rol van de treindienstleider bij een treinincident?

Alarmering

Alarmering start op het moment waarop de treindienstleider (afdeling Verkeersleiding) vaststelt dat er een treinincident is en eindigt op het moment dat alle betrokken partijen zijn gealarmeerd.

De treindienstleider start de alarmering, de Meldkamer Spoor/Backoffice kiest het passende treinincidentscenario.

Geen infracapaciteit beschikbaar stellen

Bij de melding van een treinincident neemt de treindienstleider veiligheidsmaatregelen om uitbreiding te voorkomen. Eén van de eerste maatregelen is het buiten gebruik nemen van het incidentspoor of meerdere sporen. De omvang van de buiten gebruik genomen infra hangt af van de aard en ernst van het incident.

Spanning uitschakelen

Het kan nodig zijn de spanning op snelle en beheerste wijze van de bovenleiding te halen om zodoende voor de hulpdiensten een elektrocutieveilige werkplek te garanderen.

De treindienstleider geeft – afhankelijk van de situatie – opdracht tot:

- ruim uitschakelen (1500V gelijkspanning)
- complete lijn uitschakeling (25kV wisselspanning).

Bij een aantal treinincidentscenario's wordt de procedure 'Uitschakelen' automatisch opgestart; los daarvan kunnen de hulpdiensten erom vragen.

Afstemmen veiligheidsmaatregelen

De treindienstleider stemt de veiligheidsmaatregelen af met de OvD-R.

Meldkamer spoor/Backoffice maakt ze vervolgens bekend aan:

- de hulpdiensten
- de spoorwegonderneming(en)
- afhankelijk van de aard/ernst van het incident: de Inspectie Leefomgeving en Transport en de Onderzoeksraad
- de dienstdoende manager Wachtdienst of vergelijkbare functionaris van de betrokken spoorwegonderneming (deze functionaris heeft als belangrijkste taak het treinpersoneel bij te staan).

Afschalen veiligheidsmaatregelen

Een treindienstleider mag de veiligheidsmaatregelen pas afschalen na toestemming van de OvD-R en nadat hij via de Meldkamer politie te horen heeft gekregen dat alle hulpdiensten het spoor hebben verlaten.

1.7 Wat doet de machinist bij evacuatie van reizigers?

Het treinpersoneel beslist over het wel of niet evacueren. Is er geen ander personeel op de trein aanwezig, dan is de machinist chef van de trein en handelt hij naar de regels van zijn spoorwegonderneming.

In situaties waarin geëvacueerd moet worden, handelt de machinist als volgt:

- wachten tot de treindienstleider toestemming geeft waarop reizigers de trein kunnen verlaten
- bekijken aan welke kant ontgrendeld moet worden (de veilige kant; rekening houdend met het gevaar bij een derde rail of nevenspoor)
- afspraken maken met eventueel treinpersoneel over de te nemen maatregelen en toestemming geven tot evacuatie
- treinpersoneel assisteren bij evacuatie.

De machinist/treinpersoneel roept om aan welke zijde de reizigers uit moeten stappen.

De machinist:

- helpt reizigers met uitstappen (bij brand zo ver mogelijk van de brand af)
- vraagt reizigers om hun medereizigers te helpen bij het uitstappen
- zorgt dat de reizigers naar een veilige plek worden gebracht.

Buiten de trein geeft de machinist de reizigers instructie:

- gebruik het voetpad
- loop niet tussen de sporen
- in welke richting of naar welke bestemming (ander treindeel of naar het station)
- over de plaats van eventuele vluchtdeuren in tunnels of geluidsschermen.

Evacuatie op een baanvak met meer sporen

De machinist:

- vraagt aan de treindienstleider de sporen buiten gebruik te nemen aan de zijde van het dichtstbijzijnde looppad
- plaatst een kortsluitkabel op sporen waar reizigers moeten oversteken
- vertelt aan het treinpersoneel wat de stand van zaken is, geeft toestemming om de reizigers te evacueren en helpt hierbij
- controleert of alle reizigers zich buiten het profiel van vrije ruimte bevinden en geeft dit door aan de treindienstleider.

Evacuatie uit een tunnel

Bij het evacueren uit een tunnel handelt de machinist als volgt, hij:

- vraagt aan de treindienstleider geen treinen toe te laten op het nevenspoor, de machinist dekt zo nodig het nevenspoor af met een kortsluitkabel (als in tunnels het nevenspoor vrij en onbelemmerd is, plaatst de machinist geen kortsluitkabel om onnodige stilstand van treinverkeer te voorkomen)
- vertelt het treinpersoneel wat de stand van zaken is, geeft toestemming om de reizigers te evacueren en helpt hierbij
- controleert of alle reizigers zich buiten het profiel van vrije ruimte bevinden en geeft dit door aan de treindienstleider.

Evacuatie na bovenleidingbreuk

De machinist:

- vraagt aan de treindienstleider of hij de spanning van de bovenleiding haalt (uitschakelen)
- geeft de treindienstleider voor zover mogelijk gegevens over locatie en treinnummer door
- houdt afstand van de bovenleiding
- geeft indien van toepassing het treinpersoneel toestemming om reizigers te evacueren.

1.8 Wat is de rol van de machinist bij eventueel justitieel onderzoek?

De trein mag niet langer stilstaan dan voor de zorg van de slachtoffers en het strafrechtelijk onderzoek nodig is. Dit sluit niet uit dat de machinist – op gepaste wijze – eventuele bezwaren en gevaren onder de aandacht van justitie mag brengen. Wordt geen overeenstemming bereikt, dan handelt de machinist naar de wens van justitie; hij meldt dit direct aan de treindienstleider.

Wil justitie de machinist ondervragen, dan kan de politie en/of de officier van justitie eventueel meerijden op de trein. Wel moet er bevoegd personeel op de plaats van het incident achterblijven.

Bij bepaalde treinincidenten (aanrijding, botsing, brand) kan de politie de betrokken machinist meenemen voor nader verhoor. Daarbij moet de politie aangeven of zij de machinist wil spreken omdat hij getuige is of verdachte (bij onduidelijkheid is het raadzaam dat de machinist (opnieuw) naar zijn rol vraagt).

Is de machinist verdachte dan:

- regelt de wachtdienstfunctionaris of andere vertegenwoordiger van zijn eigen spoorwegonderneming dit vervolgens
- kan hij in afwachting van het afleggen van een verklaring in verzekerde bewaring worden gesteld.

Tijdens de verklaring (als verdachte of als getuige) moet de machinist:

- de politie antwoord geven op vragen over de toedracht van het voorval
- geen uitspraken doen over de schuldvraag
- geen verklaringen afleggen die voor hemzelf of zijn collega's belastend kunnen zijn
- meewerken aan een ademtest.

Antwoord op de schuldvraag kan pas na het officiële onderzoek worden gegeven.

1.9 Hoe is de gezagsverhouding bij treinincidenten?

Is er een wachtdienstfunctionaris of leidinggevende van de eigen organisatie bij het incident aanwezig, dan is deze functionaris verantwoordelijk voor de spoorwegveiligheid. Hij overlegt wel altijd eerst met de machinist over mogelijke risico's.

Zolang er bij een treinincident geen leidinggevende aanwezig is, ligt de verantwoordelijkheid voor de spoorwegveiligheid bij de machinist en de treindienstleider. Soms vraagt de politie de machinist van de regels af te wijken. Dit mag alleen als de spoorwegveiligheid niet in gevaar komt.

Als er een OvD-R is, is deze verantwoordelijk.

1.10 Wat doet de machinist bij onverklaarbare treinleidingdrukverlaging?

Een onverwachte daling van de treinleidingdruk kan het gevolg zijn van een ontsporing. Als de machinist geen andere melding krijgt in de cabine, dan gaat hij uit van een ontsporing

De machinist neemt de volgende veiligheidsmaatregelen:

- snelremming uitvoeren en
- stroomafnemers neer laten of dieselmotor uitzetten.

Indien er geen zicht is op de lengte van de trein, neemt de machinist daarnaast onderstaande maatregelen:

- alarmoproep plaatsen via GSM-R
- gevaarsein ontsteken
- indien nodig nevenspoor met de kortsluitkabel afdekken
- eventueel tegentrein tegemoet lopen
- na onderzoek de treindienstleider de nodige informatie geven
- de eigen spoorwegonderneming informeren.

1.11 Wat doet de machinist bij een gestrande trein?

Een 'gestrande' trein, is een trein die niet meer in staat is om op eigen kracht verder te rijden. Of een gestrande trein ook een defecte trein is moet uit nader onderzoek blijken. Een gestrande of defecte trein kan de treindienst ernstig verstoren. Het materieel moet worden weggesleept door ander materieel.

De machinist neemt onderstaande (veiligheids)maatregelen:

- gestrande trein direct melden aan de treindienstleider (juiste plaats/kilometrerings), type materieel en toestand materieel)
- afdekken van gevaarpunt met een rode lamp of vlag
- het voorval melden aan de eigen spoorwegonderneming.

Als de machinist om hulp heeft gevraagd mag hij de trein niet zonder meer in beweging zetten ook al is het defect verholpen. Het inzetten van een hulp trein is aan voorwaarden gebonden, zie TSI OPE aanhangsel B.

Voor stranding in een tunnel zijn bedrijfsspecifieke tunnelinstructies.

1.12 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling buiten de trein?

Brand/rookontwikkeling buiten de trein meldt de machinist direct aan de treindienstleider. De treindienstleider roept vervolgens de hulp in van de hulpdiensten.

1.13 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling in of voor een tunnel?

Rookontwikkeling in een tunnel kan onder meer ontstaan door kortsluiting, een smeulende kabel of vastgelopen remmen. Tunnels hebben rookdetectoren en blusinstallaties (bijvoorbeeld Sprinkler).

Bij een alarmoproep brengt de machinist de trein zo mogelijk vóór de tunnel tot stilstand.

Constaateert of vermoedt de machinist dat de trein anders dan door seingeving, in een tunnel tot stilstand gaat komen, dan meldt hij dit direct aan de treindienstleider (Alarmoproep).

Als de machinist brand en/of rook ziet voordat hij de tunnel inrijdt, probeert hij zoveel mogelijk te voorkomen dat een trein de tunnel in rijdt of dat de trein in de tunnel tot stilstand komt

Wanneer de trein al in de tunnel is, probeert hij te voorkomen dat naar de brand toegerezen wordt.

Is bij brand in een tunnel evacuatie noodzakelijk, dan moet dit zo snel mogelijk gebeuren via de dichtstbijzijnde vluchtdeuren of nooduitgangen.

De machinist geeft bij brand in of voor de tunnel aan de treindienstleider de noodzakelijke informatie door:

- de (mogelijke) oorzaak, de ernst en de acties die hij als machinist gaat ondernemen
- functie (dienstnummer)
- treinnummer
- plaatsbepaling ((nummer) tunnelbuis)
- schatting aantal reizigers (indien mogelijk).

1.14 Wat doet de machinist bij brand en/of rookontwikkeling in de trein?

De machinist plaatst een alarmoproep via GSM-R en meldt brand direct aan de treindienstleider. Deze schakelt de hulpdiensten in.

Bij ontdekking van brand of rookontwikkeling in de trein bepaalt de machinist of er gestopt of doorgereden wordt.

Hij probeert te voorkomen dat de trein:

- op een (lange) brug stopt
- onder de perronoverkapping tot stilstand komt
- in een tunnel tot stilstand komt en hij probeert indien mogelijk al vóór een tunnel te stoppen.

Wanneer de machinist geen rekening hoeft te houden met een tunnel, brug, of perronoverkapping stopt hij zo snel mogelijk bij gevaar voor:

- personen
- omgeving (milieu en spoorwegomgeving)
- ontsporing
- ernstige uitbreiding van de brand.

Als de machinist gaat stoppen, meldt hij dit aan de treindienstleider. Bij reizigerstreinen ook aan het treinpersoneel en de reizigers. Hij stopt zo mogelijk op een plek waar de hulpdiensten kunnen komen, bijvoorbeeld in een open veld, dichtbij een overweg.

Elektrisch materieel

Bij brand in elektrisch materieel moet de machinist de hoogspanningsinstallatie afschakelen door het neerlaten van de stroomafnemers.

Dieselmaterieel

Bij brand in dieselmaterieel moet de machinist de dieselmotoren stoppen.

Ontkoppelen materieel

De machinist probeert het brandende deel los te koppelen van het niet brandende deel (in geval van automatische koppeling of loc-eerste wagen/rijtuig). Dit in overleg met zijn spoorwegonderneming en afhankelijk van de situatie.

Deuren ontgrendelen

Wanneer een reizigerstrein tot stilstand is gekomen ontgrendelt de machinist de deuren aan de veilige kant.

Brandblusapparaat

Op elk spoorvoertuig zijn brandblusapparaten aanwezig. Deze apparaten moeten verzegeld zijn.

Heeft de machinist een brand zelf weten te blussen dan meldt hij dit:

- aan de treindienstleider
- bij het beëindigen van zijn dienst op de manier die de spoorwegonderneming voorschrijft.

Gezagsverhouding bij blussen

Wanneer de brandweer het blussen ter hand neemt, heeft hun bevelvoerder de leiding over de bluswerkzaamheden.

1.15 Wat gebeurt er bij een onterechte passage van een stoptonend sein?

Een trein kan door diverse oorzaken ten onrechte voorbij een stoptonend sein rijden (in Europese termen: 'het einde van de rijtoestemming passeren') en zodoende op infra terecht komen die niet voor de betreffende trein is vrijgegeven; aanrijdgevaar met een ander

spoorvoertuig is vervolgens een reëel risico.
Er vindt altijd onderzoek plaats naar de oorzaken.

Als de machinist vaststelt dat de trein een stoptonend sein heeft gepasseerd:

- stopt hij de trein onmiddellijk
- neemt contact op met de treindienstleider
- neemt de nodige veiligheidsmaatregelen.

Zie ook TSI OPE aanhangsel B.

1.16 Hoe herkent de machinist een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen?

Onregelmatigheden waarbij gevaarlijke stoffen vrijkomen, zijn te herkennen aan:

- zichtbare of hoorbare lekkage
- ongewoon merkbare stank bij een wagen
- sissen of blazen van vrijkomende gassen (niet te verwarren met een kleine lekkage van de treinleiding of het ontluchten van remcilinders na lossing)
- zwaar beschadigde vaten, containers en reservoirs met gevaarlijke stoffen
- ontsporing van een wagen
- brand, rook- of nevelvorming
- explosie
- rook- of nevelvorming bij het vrijkomen van koude vloeibaar gemaakte gassen
- ijsvorming aan afsluiters en flenzen van gasreservoirs met vloeibaar gemaakte gassen
- zwaar beschadigde verpakking.

Let op:

- Ijsvorming aan de afsluiters en flenzen van een gasreservoir is een onregelmatigheid, maar ijs-/condensvorming op de ketelwand bij het vervoer van sterk gekoelde gassen (bijvoorbeeld chloor) niet. Dit laatste is normaal tijdens zomerdagen.
- Lege ketelwagens/tankcontainers waarin gevaarlijke stoffen hebben gezeten, zijn even gevaarlijk als volle (restlading). Ze vallen dus ook onder de regeling 'gevaarlijke stoffen', behalve wanneer aangegeven is dat de ketel(s)/container(s) gereinigd is/zijn. Bij een gereinigde ketel/container zijn de opschriften op de schilden van de wagen verwijderd.

1.17 Wat doet de machinist bij een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen?

Op onderzoek uitgaan

Bij een incident waarbij een wagen met gevaarlijke stoffen is betrokken, gaat de machinist alléén op onderzoek uit als hij denkt dat dit veilig kan.

Hij:

- neemt daarbij altijd het vluchtmasker mee (machinist goederentrein)
- trekt signalerende kleding aan
- loopt zoveel mogelijk met de wind in de rug naar de wagen toe
- gaat bij windstil weer niet naar de wagen toe
- loopt bij het zien/horen van lekkages zoveel mogelijk haaks op de windrichting weg (niet rennen)
- ontsteekt geen vuur, dooft vuur en rookt niet
- vermijdt elk contact met de gevaarlijke stof(fen)/damp(en).

Voor het bepalen van de windrichting kan de machinist gebruik maken van een windzak, rookpluimen of vlaggen.

Tijdens de rit

Passeert een machinist op de vrije baan een goederentrein en vermoedt hij dat er sprake is van een incident met gevaarlijke stoffen, dan:

- plaatst hij een alarmoproep via GSM-R
- in geval van een reizigerstrein stopt hij niet in verband met gevaar voor de reizigers
- zet hij indien mogelijk de luchtventilatie voor een bepaalde tijd uit.

Ontdekt de machinist van een goederentrein tijdens de rit een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen, dan overweegt hij de trein tot stilstand te brengen. Indien mogelijk op een gunstige plaats voor hulpverlening.

Vanuit stilstaande trein op station/emplacement

Constaateert de machinist op een station/emplacement een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen aan een stilstaande goederentrein, dan:

- plaatst hij een alarmoproep
- meldt hij de treindienstleider zoveel mogelijk gegevens
- houdt hij altijd zijn eigen veiligheid in acht
- loopt hij haaks op de windrichting weg van de trein
- waarschuwt hij personen in de directe omgeving
- dekt hij, indien mogelijk, het nevenspoor af met de kortsluitkabel
- laat hij, indien mogelijk, stroomafnemers zakken of dieselmotoren uitzetten van materieel dat in de buurt staat
- ontsteekt hij geen vuur of licht en dooft vuur (niet roken).

Stilstand in een tunnel

Als een trein met gevaarlijke stoffen tot stilstand komt in een tunnel, neemt de machinist de hierboven beschreven veiligheidsmaatregelen; vervolgens loopt hij zover mogelijk van de trein af en gebruikt hij de nooduitgangen.

Melding aan de treindienstleider en overige maatregelen

Direct nadat de machinist een incident met gevaarlijke stoffen heeft ontdekt, neemt hij een aantal maatregelen, hij:

- plaatst hij een alarmoproep (bij geen gehoor Alarmlijn, zie telefoonnummer op zakkaartje gevaarlijke stoffen of 112).
- dekt eventueel het nevenspoor af
- waarschuwt tegemoetkomende treinen met rode lamp en/of rode vlag
- houdt onbevoegde personen op afstand.

Bij een onregelmatigheid met gevaarlijke stoffen, meldt de machinist zo mogelijk onderstaande gegevens aan de treindienstleider (of aan Alarmlijn of 112 indien de treindienstleider niet te bereiken is):

- aard van de onregelmatigheid
- plaats van de onregelmatigheid
- plaats van de wagen(s) in de trein
- wagenkenmerk, wagen- en treinnummers
- gegevens op het Kemlerbord (GEVI-code; UN-nummer)
- informatie/nummers gevaarsetiketten
- stofnaam of verzamelnaam op ketelwagens of containers (indien vermeld op de wagen).

Wat de machinist van een goederentrein exact moet doorgeven aan de treindienstleider en welke procedure hij moet volgen staat beschreven op het 'zakkaartje gevaarlijke stoffen'.

Bij incidenten met gevaarlijke stoffen:

- plaatst de machinist (eventueel treindienstleider op emplacement) een alarmoproep via GSM-R
- wordt het trein- en rangeerverkeer in het betreffende gebied gestaakt
- wordt het gebied buiten gebruik genomen
- geeft de treindienstleider opdracht de wisselverwarming en ander open vuur te doven
- vraagt de machinist aan de treindienstleider om de bovenleiding spanningsloos te stellen.

OVGS/WLIS

Wagenlijsten moeten uiterlijk vijf minuten voor vertrek worden geleverd aan het systeem Online Vervoer Gevaarlijke Stoffen (OVGS). In het OVGS staat zodoende voor iedere goederentrein welke gevaarlijke stoffen waar vervoerd worden. In het geval van een calamiteit kunnen hulpdiensten hierdoor slagvaardiger en sneller te werk gaan.

(WLIS is de naam van de applicatie waarin de applicaties W-LIS (voorheen IGS) en OVGS zijn samengevoegd.)

1.18 Wat doet de machinist bij verdacht gedrag en/of een verdacht voorwerp in de trein?

Identificeert ander personeel dan de machinist verdacht gedrag en/of een verdacht voorwerp in een rijdende trein, dan:

- krijgt de machinist te horen dat er een verdenking 'verdacht gedrag/voorwerp' is
- krijgt de machinist vervolgens te horen dat er sprake was van vals alarm of hij krijgt een bevestiging.

Krijgt de machinist een bevestiging of heeft hij zelf verdacht gedrag en/of een verdacht voorwerp geïdentificeerd, dan:

- licht hij de treindienstleider in en rijdt hij naar het volgende station (is het volgende station een station met meerdere aankomstsporen dan rijdt de machinist zo langzaam mogelijk om de treindienstleider tijd te geven een geschikte stoplocatie te zoeken)
- meldt hij de stopplaats aan de treindienstleider (bij een station met meer dan één aankomstspoor vraagt hij de treindienstleider op welk perron de trein stil gezet kan worden)
- rijdt hij zo snel en veilig mogelijk naar het betreffende perron
- meldt hij de stopplaats en het perron aan ander treinpersoneel (indien aanwezig)
- stopt hij de trein langs het perron (is de trein te lang dan verplaatst hij de trein om reizigers zo veilig mogelijk te laten uitstappen; hierbij informeert hij tijdig het andere treinpersoneel en de reizigers)
- verlaat hij de trein en blijft beschikbaar voor de politie.

De spoorwegonderneming kan aanvullende regels hebben.

1.19 Wat doet de machinist bij een bommelding?

Krijgt een machinist tijdens de rit een bommelding van bijvoorbeeld ander treinpersoneel of de politie, dan brengt hij in overleg met de treindienstleider de trein op een gunstige plaats tot stilstand. De machinist vraagt vervolgens aan de treindienstleider de alarmering te verzorgen.

De spoorwegonderneming kan aanvullende regels hebben.

1.20 Wat doet de machinist bij een aanslag op het openbaar vervoer?

Is er een aanslag gepleegd op het openbaar vervoer(of is er sprake van een reële dreiging) dan wordt het treinverkeer volledig stilgelegd.

Dit betekent voor de machinist dat hij (indien van toepassing):

- stopt langs het eerstvolgende perron zodat de reizigers veilig kunnen uitstappen
- het treinpersoneel informeert
- de reizigers laat uitstappen
- overlegt met de treindienstleider of de trein afgerangeerd moet worden
- naar het voorplein van het station gaat en wacht op verdere instructies.

De spoorwegonderneming kan aanvullende regels hebben.

1.21 Wat doet de machinist als een reiziger onwel is geworden in de trein?

Als een reiziger in de trein onwel is geworden en medische hulp nodig heeft, licht de machinist de treindienstleider in en handelt volgens diens instructies.